

عاشيق ماهني سي

عليرضا ذيق

چوخ كنجميش لرده كي هله اينسانلار موسيقي نين نه اولدوسونو بيلميرديلر، دلي قانلي بير گنج اوغلان ياشايردي كي بير گون كؤنلونده، سئودىگي گؤزل بير قيزين قارا گؤزلىرىدە كي پاريلتي ني دويوب دوشونجه سينه بنله نكي بير آنلاشيلماز سورغو اياق قوبور: «ندن ديركي سئوگيلي لر آيرىلىق دان يانديرىجي آجي حيس لره دالاركن اوره ك لري آليشىب يانير آما سؤندورمه يه وصال دان باشقا بير مرهم تاپيلمايير؟»

درين دويغولار و دوشونجه لر بو سو آل اورزه حياتيني قارالداركن بير آن گؤزلىرىني گؤيه تيكيب يوزلرجه اولدوزون آي ايشيقيندا پارلاماسي، اونلارين آليشان اوره ك لري نين مشعل كيمي يانديق لاري اونو كدرلن ديريپ داها بير سورغو فيكرينه گلير: «من كي ايستك لي سئويملي ياريمي گورمه بينجه اوره بيم بير كؤز اولوب آز قالير كوله دؤنه، نندن دير كي اولدوزلار بو قدر يالنىزلىق چكيپ ويصالا قووشمادان يانا - يانا ساييريشيب ايشيق ساچيرلار اؤزوده كوله دؤنمورلر؟ بو ايش ده حتماً بير سير واردير كي اولدوزلار عشق اودودان يانسالاردا سؤنمه دن ازل دن ايندي يه جان دايانيبلار!»

گنج اوغلان اؤزونو اولدوزلاردان خوشبخت بيليب دئدي: «سئوگيلمه چاتاركن اوره يي مين اودو سؤنوب يانقلى كؤنلومه بير سرين سوسپيله جك. آما اولدوزلار دونيا بويو عشقي ياشاييب اولولار اچره بانمالي و آيرىلىق چكىلمز آجي سينا دؤزمه لي ديلر.»

گنج اوغلان سحر اولدوقدا سئوگيلي سينه عشقيندن و صويحه جان نه لره دوشوندويوندن سؤز آجدي و ساچي بورما قارا گؤز قيز دئدي: «من ده سن كيمي بير گنجه كنجيريب و مني سئويرسن سه گرگ دير بو سيري اچيب بوتون محبت له آليشان قلب لره تحفه وئر سن! آما دونن گنجه من آيين پارلاق ايشيغيدان ذوقا گلن قوش لارين نغمه سيله يوخويا گنتدي بيمه گوره حتماً كي بو نغمه لرده گيزله نن كور بير دويون واردير. منجه اولدوزلار بو آجي ايله آليش سالاردا اونلاري آياقدا ساخلان طيبعت ده كي نغمه لرديلر. سن اووا چيخيب نغمه لري اوولاماق اچون بير يول تاپمالي سان!»

او، دلي قالي گنج ايگيت ائرهتهسي گونو بير باغا گنديپ قوشلارين نغمه سيني اوولاماق ايسته دي. آما نغمه لر او قدر سنحيرلي ايديلر كي گوزه كورونمه دن چاغلايب آخيرديلار و اوولاماق لاري مومكون اولموردي. آما سئوگي سينه وئرديگي سؤزو بير تهر يئرته يئتميمك اچون سونكي گون گونش هله داغلار آرديندان بويلايب دونيايا نورجالامادان اول، يئدي گون لوك آذوقه، چئشىدلي تورلار و كمانى اچون يوزلر اوخ گؤتوروب گوللو چيچك لي گؤزل بير باغا گنتدي. باغا چانديقدا او قدر يورقون ايدى كي آني نين يهريني اچيب باشي آلتينا قويوب گوللو بوداقللي پيتراق بير قيزيل گولون كؤلگه سينه اوزانيب دينجهلمك ايسته دي. قوشلارين اوچوشونا داليب اونلارين چئشىدلي و سئويملي نغمه لرينه قولاق آسديقجا اوره گينده بير سرين ليك حيس انديب شيرين يوخويا گنتدي. گؤزلىرىني آجديقدا بولبول لر ين بئل دن يئين اوچوب سئوديك لري گوللره فونماسيني گوره ركن. اونلارين اورك لريندن آخان قان اونو شاشديريب گؤز ياشلاريني توتا بيلمه دي.

باخديقدا گوردو بولبول لر ائله اوره گه ياتيم نغمه لرله گوللره ساري اوچورلار كي تيكانلي بوداق لاردان هئج قورخمادان كؤكس لري تيكان لارا تانقي ليب بير آه چكمه دن جان وئريلر. آما يئنه باشقا بولبول لر اونلارين يئريني توتوب بو سئوگي اوغروندا كي نغمه لر و جان آتيش لاري بيتمك بيلميرلر.

بنله ليك له يئندي گنج - گوندوز او باغدا قالير و آنلايركي نغمه لري اوولاماق نه اوخ ايشي دير و نه تور ايشي. انجاق بو مودت ده گوروب تانديقي هر بير وارليقي اوره ك تئل لري ايله دوياركن اونلارداكي گيزلي نغمه لري جان ائوينه قوناق انديب آما نه قدر چاليشسادا، انشيتديگي مين لر نغمه دن بيريني زمزمه انده نمه دي.

كور پئشمان سئوگيلي سي نين يانينا قايديب اونون باخيش لارينا دالاركن دئدي: «من نه تكجه طيبعت ده بلكه گنجه نين سوکوتوندا ايسه چوخلي نغمه لر دويوب قوشلارئك بوغازيمين تئل لريندن آسيلسام دا تكجه بير نغمه ده اوره بيمدن جوشمادي! بونا گوره گل بو سئودادان واز كنجيب بير سقفين

التيندا ياشاماقلا، اوره بيميزده كې عشق اودونو ياشاداركن اونون يانديريجي آلاويني سؤندوره ك و دونيادا گۇردويوموز باشقا سئوگيلى لىر تىك قوشا قارى يىب حيات يولوموزو بىرگه دوام ائدهك.»

گول اوزلو آل ياناق سئوگيلىسى گولومسه ركن گۇردويو بىر رۇيادان سۇز آچىب قارا اوزون ساچلاريندان يىندى تىل آيرىب اونا هديه ائتمك له دئدى: «بو تىل لىر باغرىنا باسىب دورنالارن اوچوشو ايله آغرى داغينا يولا دوشوب اوردا كۆكى ريشه سى گۆي لره يوكسه لن بىر آغاج آخترمالى سان. دونيادا هر نه نغمه وارسا او آغاجن كۆنلون دن قوپوب عطير كىمى كايىنانى و اوره ك لىر بورويوب دور. آنجاق بوراجان هئچ بىر اينسان، محبت دالغالاريله اونون چاغلايان نغمه لىرله لايىق اولمايىنجا، تانرى نىن اينسانلارا او آغاجدان بىر هديه سى اولمايىب دىر! سئوگى دولو كۆنول له او تحفه نى اوولايىب قايىتماغينا ايناناركن، يولونو يئنه گۆزله به جه ىم.»

گنج عاشىق، سئوگيلى جانانى نىن تىل لىرني قوتسال بىر امانت كىمى اوزو ايله داشى پاركن، آيلار بويو دورنالار آردىجا يول دۇيوب آغرى داغينا چاتاركن، آغرى دان و يورقون لوق دان آز قالا حياتىنى ايتىرسه ده سىنه لىرىدن قان فيشقيران بولبول لىر يادا سالىب اوزونه گوج وئردى. آغرى داغىنى آلت وىرىب اوست چىخاركن، اونون زىروه سىنده بولورلار تىك آخان پارلاق بىر شلاله گۇردو. جان آتىب قايلارا دىرمارشاركن شلاله نىن آخدىقى اوچاللىقا چىخدى. اورا چىخدىقدا يوزلرجه چاغلايان دوم دورو بولاغ گۇردو و سئوگيلى سى نىن دئدىگى كىمى، گۆي لرده گۆي قورشاعى تىك ريشه سالان آغاجى. دىنجىن آلىب اوزونو تاپاركن تانرى نىن عظمت لى وارلىقى نا و اونون معجزه لرله دولو پارانىشىنا حيران قالىب، باغرىنداكى قارا تىل لىر او آغاجن مىن لىر تىلله آيرىلان و يوزلر رنگه چالانىبىر جىلىنه آسىب گۆزلرى ايشىقدان ائله قاماشدى كى حىس ائدى درىن بىر بوخونا گئتمه لى دى. باشىنى يئره آتىب ياتاركن، رۇياسىندا آى دان يونولموش بولور قانادلى بىر ملك گۇردوكى اونا سارى گلدى و نورلار اىچره گىزله نى بىر هديه گئىردى. تحفه نى آلاركن گۇردو اىندى به جان هئچ گۇرمه دىگى بىر زاد دىركى اونون وارلىقى كۆكى گۆي لره يوكسه لن آغاجدان دوغورلاركن سئوگيلى سى نىن پارلاق تىل لىرله بزه نىب دىر.

آل لىرني تىل لره وورماقلا مىن لىر نغمه نىن جوشدوغو بىر آن چكمه دى. شاشقىن حالدا بو نغمه لىر دن لذت دوياركن، اىيك ساچلى او ملك گولوب دئدى: «تانرى اينسانلارا سونسوز هديه وئرسه ده، بو تحفه نى اوره ك ده پاك سئوگى بسله ين عاشىق لىر حورمتى اىچون آدمالارا ايتحاف ائدىر. اينسانلار دردىر، كدرلر، يالنىزلىق لارى و عشق آلاولارىنى اونودماقا خاطر، بونون نغمه لىر له آرامىش تاپىب لذت لى يئنى دوغورلارلا حياتىن آغىر يوكونو، يونگول لت مه به چاليشاجاق لار.»

گنج اوغلان ملك دن بو تحفه نىن آدىنى سوروشاركن دئدى: «بونا هر ائل اوبا اوز دىلىنده بىر آد وئرسه ده اونون گرچك آدى «ساز» دىر كى اوز وارلىقى له اينسانلارن دانىشىق خزىنه سىنه يئنى ائلاملارلا ايكى كلمه داها آرتىراجاق. اودا «عاشىق» و «ماهنى» دىر.

بو سارى سىنه نه آلىب درىن اىلهملار كۆنلونو ايشىق لاندىراركن ائله سؤزلر و نغمه لىر اوره بىندن و سازدا اوبىيان بارماق لارىندان چاغلاياجاق كى هامى اينسانلارى واله و حيران ائده چك.

سنىن عشقى نىن صافلىقى و ياشارلىقى اىچون سىنه و سندن سونراكى ساز چالانلار «عاشىق» و سئوگيلى نىن آدى ماهنى اولدوغونا خاطر، دىلدىن دوداق دان قوپان سئحىرلى و شعىرلى نغمه لره «ماهنى» دئىله چك دىر.»

گنج عاشىق جادولار قدر اىنانىلماز اولان بو رۇيادان آيلاركن، باشى اوستونده داها كۆكى گۆي لره اوچالان آغاجى يوخ بلكه او آى تىكن ملكىن هديه ائدى يى سارى گۇردو.

دلى قانلى گنج اوغلان يولا دوشوب يوردونا دؤنه ركن، سارى ايله و ماهنى لارى ايله ائل اوبىا شى لى نغمه لىر ايتحاف ائدىر و سئوگيلىسى، بىر ملك كىمى اوناسارى قاناد آچاركن اونا «عاشىق» دئىب باغرىن آلىر.

ايكى سئوگيلى بىر - بىرلىنه قاوووشاركن اونلارن عشقى ايله دونيادا ماهنى ايله ساز چئشىدلى آدلارلا حيات تاپدى و شىن لىك بىر نسىم تىك اوره ك لره كۆچوب اينسانلارن دوغولارى ايله سايىسىز - حساب سىز موسيقى هاواسى، هاوانى دالغالاندىردى و بئله لىك له سئوگى دولو يانلىقى و دردىل اوره ك لره مرهم اولوب نسىل دن نسىله سئل تىك جوشوب آخدى.

چۇل اوردەيى

صالح عطايى

فیت وئىرىم . خیاوانىن اوتايىنا كنجەرك ، ماشىنلارین آراسىندان دۇنوب باخیر . من بىر داھا و بىر داھا فیت وئىرىم . اوتاندىغىندان يان – يۇرەسىنە باخیر و من يئنە اۇز ايشىمدە ... باخ بئله ، دىلىنى قاتلا ، ايكى بارماغىنىدا حالقالايىب آغزىنا تپ و نفسىنى ... يوخ ، باجارمادى . خیاوانىن سس – كويىدە بىر طرفدن ، ياخشى ائشىدنمىم . و اوتلاركى خیاوانىن اوتايىندا توپلاشىبلار . قوجا ، جاوان ، - خانىم دا وار – و اوشاقلار ، ائله بىل اونو گۇرمورلر يادا بىزە قاتىلماق اىستەيىرلر . اوتايىدان دا آرا – سىرا فیت وئىرن وار .

بىرى لاپ گۇزەل و اوجادان فیت وئىرىم ، يقىن قوش باز دىر . بوتايىدا دا توپلاشىبلار . بوتايىدان اوتايا ، اوتايىدان بوتايا ؛ فېشىقا ، فېشىقا ، بىر آزدان يول باغلانىر . ماشىنلاردان دوشوب بىزىم كىمى فیت وئىرىلر .

يوخ ، من اۇز يولمو گندىم . كىمسە يە سارى فیت وئىرمەمىشم . بىردە كى من خیاواندا دئىلىم .

آيىلدىغىم يئر چىمنلىك دىر و ھلە بىر چۇبو دىشلر يىمىن آراسىندا گزدىرىم . من يوخودا ايكىن قورد – قوش اياغىمى نچە يئردن سانجىب . چىمنلىكدن چىخىرام .

بىر گۇزومە باشىم ياستىقدان دوشوب ، بوينوم قورويوب . بىر گۇزومە بىر كۇرپونون نردەسىنە سۇيكنمىشم ، سولارىن سسىنە قولاق آسىرام . و ايشە گئتمەلىيم . گئىنمىرم و بو گون تصادوفا جومە گونودور و جومەلر قدم وورماغى سئویرم . قدملە يەرك منە ائله گلىركى بونلارىن ھامىسى كئچن گئجە اوخودوغوم ، چۇل اۇردەيى آدىندا بىر شعرە قايىدىر . چۇل اۇردەيى گاه زامبىالى بىر اوشاق ، بىر خانىم ، بىر آغا ايدى ، گاهدا ائله چۇل اۇردەيى .

اوچولارىن دونيانىن ھر طرفىندىن ، چۇل اۇردەيى نىن ھوسىنە زامبىا نۇكولوب گلىرلر و گاه آمريكادا يا ھارادا چۇل اۇردەلر خیاوانىن اوتايىنا سووشارق آرادا بىر دايانىرلار ، شىلتاق ائدىرلر ، ماشىنلارىن قاباغىنى كسىرلر .

كۇرپونون نردەسىنە سۇيكنمىشم . چۇل اۇردەيى كۇرپونون آلتىندان چىخىر . سوپون اوستە اوتوروب .

البته كى فیت وئىرىم ، البته كى سىز ايلە بو خیاوانلاردا دولانماق اىستەيىرم . بلى فیت وئىرە – وئىرە .

مانقورت

توغول آتاباي

I

اورمانلار، داغلار، بوزقىرلار، قفسە سالىنمىش آلا قورد دان اوزاقلاشدىلار. تووسون حنىوان زنجىرلە باغلى ايكىن، قفسدە قرارسىزلىغلا وورنوخوردو. بورولدوغوندا اۇفكە ايلە، دمىر چوبوقلارىن چئورەسىنى آلان توتساقچى كىشىلەرە باخىردى. اونلارین گۇزو ماراقلا، قورخامدان ايرى، قىوراق گۇدەلى آلا قوردا تىكىلمىشىدى.

كىشىلردن بىرى، جىر و بوپوروجو سسلە دانىشىردى:

- «سيز منيم پئشه مي - وحشي حئيوانلاري سيرك اوچون حميل لشديرمه يي - دوغرودان اؤيره نمك ايسته بيرسيز سيز، "آج قارنين اينامي اولماز" ايلكه سيني اونوتما مالي سيني. دوشمانينيز قارني سيزين چؤره بولونوزدور! هر اؤتكم ليبي اووماق، هر عينادي سينديرماق اوچون ان كسه يول!... بو آلا قوردا باخين: شيشه يين بير بيرتيحي جانا واردير. اؤزگورلويونه گووه نير؛ يوروش گوجونه اؤيونور. ساكي، چوخ سورمه دن ده ييشيب يوشاچيق بير بيك كيمي اويسالاشاچا قدير!»

«آريان» بهي ديشلريني قيچيرديب لوغاز اوچون قوردان:

- «عجبا سئوگيلي قوناغيميز نه كئفده؟!» دئيه سوردو. ائله بيل اونون ديليني بيلير. آلا قورد خيرلداييب دار قفسده، زنجيرنين اوزانديغي قدهر اويان - بويانا وورنوخدو. هوركونج، قورخونج سسلر ايله قيوانج سيزليغيني بيلديردى. ايكي آياغي اوسته قالخير، آز قاليردي مفتيل لر آرديندان ايزله ييجي لري پارچالاسين... بير سوره ياد حريف لري هده له ديكدن سونرا آغزي كؤيوكله تهر ك سوسدو.

- «بو او دئمكدير كي: "منيم يئمك چاغيمدير؛ بير شئي گتيرين!" آنجاق او، بيزيم توتساغيميز اولدوغونو، بورادا منيم تكجه امر ائديجي اولدوغومو بيلمه لي دير!»

آلا قورد، ديشي نين ديبيندن آچيqli - آچيqli قيغيلداي.

- «ايندي ايسه: "قوردلار كيمسه دن فرمان دينله مز!" - دئير. سن آرتيق قورد دئييلسن - دئدي باي آريان - قفسه قاتيلينجا، آرتيق، بو يروف قولو بير نؤكرسن! منيم ايسته دييمي ائتمه لي سن. آنلادين مي؟»

قورد بير داها قورخماق سيزين اولادي. آريان بهي:

- «نمنه؟ "هئج وده بيريسنه نؤكر اولمام" مي دئيرسن؟ سن منه باش ايمه لي سن - دئدي - چونكي سنين ان ايلكين احتياجلاريني قارشيلايان منم!»

آلا قورد يئنه عصيان علامتي اولراق زنجيرينه گوجه نيب هافيلداي.

- «ئله ايسه يئمك ايسته ميرم "دئير. قوبون آج قالسين. او سئومه ديبي ايشي گؤرمه يه مجبور دئيل.»

سونرا اؤيره نجي لرينه اوز توتدو:

- «بو ديكباشين، آج قارني نين جاوايندا نئجه قالاچاغيني تئزليكه گؤره جك سيني!»

حئيوان باغچاسي نين بو تاينا كيمسه ياناشانميردي. توك اؤره ديحي اولاييش؛ اورمانلارين، داغلارين اؤزلمي ايله دولو بير چينلاييش...

II

ايلك اؤنجه ايشكنجه لر باشلاندي. ال چاتماز بئردن ائنديريلن قامچي وورغولاري قارشيسيندا قفسه قوپارماق ايسته ين حيرناقلاري، ديشلري ايله اؤزونو مفتيل ره چاليب كوكره بيردي. قارا گئيملي كيشي نين زوپاسي نين باشينا چووومالارينا سون قوبوردو. و قانلي - قادالي گؤوده سي بايغين - بايغين بئره سريليردي. دوشمان، دوشونديووندن داها گوجلو، داها قورناز، داها تانيماديق ايدي. باغيرتي لاري، اولامالاري ايله بئله، هر اؤينه بايلاناچاق، اؤله سييه تاپدانير، قامچي لانير، ايشكنجه اولونوردو. آنجاق، ازيلديينه، كيجيمسه نديينه رغما، او هله هئبئته باشيني ديك توتوب مغرور باخيش لاري، اؤتكم داوارنيشلاري ايله مبارزه يه داوام ائديردى. هله ده حئيوانات باغچاسينين او تاينا قورخودان هئج كيمسه ياناشا بيلميردي...

آخشاملار، حئيوانات باغچاسينين ان فوزئيبندن بير قوردون يانقلي اولاما سسي ائشيديليردي. بو اولاييش، قالن مئشه لرين قورخوسويلا دولو ايكن، گئتديكجه يازيقلاشير، قارانلق اورمانلارين اؤزله مينه يانسيدان نيسگيلى اينيلتي لرله بيتيردي...

بونلار بير يانا، يالقوزاق قورد آج ايدي. يئل كيمي اؤزگورجه سينه ديده جه ييني قوولايب اوولاديغي او گونلري خاطرلاييردي آجي - آجي...

باييلميشكن، نئجه زوپالي هئيره ايچري گيرديلر. چينينه يئكه بير شيرينقا باتيرديلار. اويوشدوروجو، دامارلارينا سيزيب قانينا قارشيركن ايچريسينه بير اويسالليق، اويوشمه، دينچليك ديغولارينا قاپيلدي...

III

باي «آريان» قفسين هنده ورينه توپلاشان اؤيره نجي لرينه اؤيوت وئرمكده يدي:

- «گۆردوبونوز كيمي ايشكنجه لر اونو داها دا قودوردوب ديره نديرير؛ اونا عصيان روحونو، غرورلو مجادله حيسيني اويدير. آنجاق گۇرون بو سس سيز ايشكنجه - "أجلىق" دئيلن ان ييرتيجي حئوان - نه ائده جكدير اونا!»

سونرا قوردا دۇندو:

- «گۇرونور يامان آجىخميسان! اۇزونو بوش يئره عذابا - اؤلومه سالما. آج اولدوغونو اعتراف ائت، ايسته ديبين قدهر ات قازان!»

آج قورد ائله جه سوسقون ، زاغار - زاغار باخيردي.

- «سۇزومه باخ! ديكباشلىق ائله مه حئوان! آجلىغينا اعتراف ائت؛ فارنين دويسون!»

آج قورد، اونون دندىكلريندن بير شئي قانمير، ديليني آنلاميردي. اما يواش - يواش بونا دا مجبور اولوردو. اۇزويونو بوراخيب، بو موجودون اۇزەللىك لري ايله داورانديغيني آنلايردي. چۇكوب ايكي قولو اوستونده اوراندي؛ يواشجا ميرتيلداندي.

«آريان» بهي ريشخندله گولدو:

- «هرې، ايندي اولدو. ساغ اول اردملي، اويغار حئوان!»

باي آريانين بيرجه چيرتبيي ايله قاباغينا بير شاققا اوو اتې اتيلدي.

آج گۇزلوكله ييرتماغا باشلادي. ايستي، قانلي تزه اته چيخمازدي: آنجاق آجين آندي آند اولماز!...

IV

او گون، حئوانات ائيتمني قوردا:

- «بو گون يئمك ايسته رسن، دندبييمي ائتمه لي سن!» دئيه قوموت وئردې.

قورد اۇفكه ايله ميريلدادي : من ييرتيجي يام . هئچ ده حميل اولمام سيزه !

آريان بهي :

- « چوخ آتيليب دوشمه ! - دئدي - سندن ايسته ديبيم اولدوقجا قولاي دير :

اودانين ايچينده دولاشيب ، " دور " دئيه نده دورمالي سان ! »

قورد اۇز يانيندا دوشونوردو : بو اۇنم سيز بير ايستك . عينا دچي ليق انديب ديره نهرك آجلىق چكمه بيم عاغيلسىزلىق دير .

وياسيرغيندا فيرلانماغا باشلادي . پاترون سرت ، بويورغان ايفاده يله قومروت وئردې :

- «دور!»

قورد يئرينده جه دونو . آريان بهي ، دويغوسوزجا يواشدان « ساغ اول!» دئدي .

جنره سيني آلدغيغندا گۇزلري پاريلدادي . بو دۇنه خۇره بي دونوق ات ايدي .

ايستي اوو اتيندن ائنديرگه نيب دونوق ات - آشقالا راضي لاشماق آجىق گليردي بيله سينه .

آما اعتراض ائتمه دن قيبب دۇزدو...

خوجا ، اۇيره نجي لره :

- « عينا دي تماميله سينديريلميش - دئدي - نئچه گونن سونرا ، بو قورد ياماجا كاغيذ جاناوارا

دۇنه جكدير! »

V

حئوانات باغچاسيندا ، دينجلىك ايله تاماشاچي لارين حئيران باخيش لارينا سرگي لنمك ، تاماشاچيلاري اكلنديرمك ائله ده آغير ايش كلميردي بيله سينه . گئنديكجه بئله راحت ياشايشا آليشيردي . اتلنميشدي بئله .

اونون « من آجام . مندن دولانيب دورمامي ايسته ! » دئيه ن يالواريجي باخيش لاريني گۇره ن باي آريان اۇيرنجي لرينه :

- گۇرون نىچە يوشانمىش! - دىدى - داھا قوموتلارېمى سئوھرك ياپىرا! «
سونرا قوردا قاندىردى كى : ايت كېمى ھورمەلى دىر ؛ يوخسا يىمك وئىلمەيەك! قورد شاشىردى . آما :
- « سىن ايتسىن ، ايت ، ھافىلدا! » دىدىكىرىندە ، دېشلىرىنى آچلىقدان قىچىرتدى .
آنچاق ھېرسىنى گىزلەيىب اۋزونە : بو دا مان دئىيل - دىدى - ايت سسى چىخارتسام ، بىر آزدا باشىم
دوموك اولارا!

سونرا كۆپك سسىنى يانسىلادى : ھائو! ھائو! ھائو!
پاترون ، قاش - قاباغىنى ساللادى ، دارغىن - دارغىن :
- « بو نە سس دىر ؟ - دىدى - سىن بو آنقىرما - بانقىرمايا ھافىلداماق مى دئىيرسىن؟! »
قورد يىنىدن كۆپك سسى چىخارتماغا چالىشىدى . آما ، ائەلە - بئەلە قاش قاباقلې اولان باي آريان تحقىرلە
:
- « كس سسىنى! سوس آرتىق! ايتلىرىندە آيىرلارېنى آپاردىن! بو گون كۆپك دېلىنى ياخشىچا اۋىرنەمەيە
فرىتىن وار . صاباخ سىناياچاغام . سىناقدان كىچنمەسن آچلىغى گۇزونە آل! »
دئىيب اوزاقلاشدى .

داھا گىجەلەر ، حىوانات باغچاسى نىن او كونجوندىن كىچسەيدىن ، گۇردويون يازىق - يازىق باخان ، ھردن
ايتلر كېمى ھافىلداماغا چابالاين ائوچىل بىر قورد ايدى . اولماغى اونوموش ، ايتە دۇنموش بو جاناوار ،
ھافىلدايىر ، ھافىلدايا بىلمىر ، بونا گۇرە تاماشاچىلار طرفىندىن لوغازا قويولوردو " لەجە"سى!

VI

- « ھافىلدا ، پايىنى آل! »
اۋزونو اونوتماغا چالىشان قورد ھافىلدادى : ھەو ، ھەو ، ھەو!
پاترون ، چىپك چالىب سئوينجەلە :
- « ساغ اول! - دىدى - ايندى مدنىلىشىدىن! سىن دوغرودان دا سويلو حىوانسان! لاپ قولاغى تازاجا
كسىلمىش كوچوكلر كېمى ھافىلدايىرسان! »
سونرا قاباغىنا ، ات شاققاسى يىرىنە سور - سوموك ، شىر - شىنتىر توللادىلار . اعتراض يىرى يوخ ايدى
:
- « سىن ايتسىن! ايتدە سادەجە سور - سوموك يىئەر! يوخسا قانىخىب قودورار! »
نە ايسە بونا دا راضىلاشماق ، آلىشماق اولاسى ...
داھا اورمان ھاواسىنى ، اوو دادىنى ، حور ياشايىشىنى ، تويوسونلوغونو ، دىك باشلىغىنى ، اوزاق
زامانلاردا عائىد ھەر بىر شىئىنى ، سسىنى بئەلە اونودور ، يادىرغا يىردى ...

VII

ھەلە بىسلەيىچى ، قوردون قىسىنە پاناشمادان ، جاناوار ترمە - تەسەيك ، اۋز - اۋزونە ، كۆپك كېمى
ھافىلدامايا باشلادى . آنچاق بو ، آريان بەيىن قاش - قاباغىنى آچمادى . جاناوار يالماناراق سانكى « گۇز
نىچە گۇچك ھافىلدايىرام! » دئىە سورتونور ، قويروغونو بولا يىردى . آغا :
- « ھايدى ائىششك كېمى آنقىرمالىسان! » بويوردو .
جاناوار پرت اولدو . دېشلىرىنى قىچىردىپ دارغىنلىقلا ميرىلدادى : من ، سسىندىن بوتون جانلىلارېن دىرىن
- دىرىن اسدىيى قوردام ؛ ايندى بىيول آنقىرىم مى؟ اۋلىسمدە بو ايشى گۇرمم!
بىسلەيىچى ، دىنمىز - ائەلمىز ، قورد دامىندان چكىب گىتدى .
ائىتتىم ، يئەرە سىرلىمىش جاناواري گۇرونجە ، قىمىشا - قىمىشا :

VIII

- « ائله بيل سنین گۆيلون يئمك ايسته ميرا! » دئدي .
جاناوارین آغزینین شوشاغي آخیردي .
- « يئمە - ایچمە ایستەرسن ، آنقىرسانا ، وئیرم! »
جاناوار ، طبیعتی ، داغلاری ، اورمانلاری آنماغا چالیشیدی دا باشاری سیز قالدی .
باشلادی گۆز یومولو آنقىرماغا.
- « آنقىرماغین اصلا اورەپە یاتمیر! - دئدی سویلو پاترون - آنجاق ، من اولدوقچا کۆرەیم ، آجییرام سنە ؛
دئیرم بیر تیکە ات وئرسینلر . »
او گون ، قاباغینا توللانان يئمك ، ات - آشغال و چۆرەك خیرداسیندان آرتیق دئییلدی . یئنە خورەییندە
اویوشدوروجو دادی واردی . لاکین تیتیزلیک بیر یئرە چاتمازدی .
اوستەلیک ، اووسارلادیلار دا . بئله لیکلە بورونتوغا ، کمسیگە ، یوگنە دە آلیشمالی اولوردو ...

IX

بو گون بسلەییجی ، جاناوارا بئله تکلیف ائتدی :
- « منیم نطقومون گیریش دیلیمی قورتولدوقدان سونرا ، حئیرانلیقلا چپیک چالیب آلفیشلا ؛ هنیمی یئتیر!
... »
جاناوار اولسون دئیە دیزە چۆکدو.
باي آريان دانیشیغینی باشلادی :
- « ای وطنداشلار! بیلین بیز همیشه اوغورلویوق! دونیانین ان گلیشکین ، ان موتلو اۆلکەسەییك! بیز
باشاریلییق! بیز ... بیز ... بیز! ... »
جاناوار باشینی بولايب بوغازیندان آنلاشیلماز سسلر چیخارتدی : (منی باغیشلایین! من بیلک سیز،
کولتورسوز بیریم . سیزین سۆزلرینیز چوخ ماراقلی دیر ؛ لاکین من باش تاپانمیرام . خوشونوزا گل سین دئیە
چپیک چالیرام) .
و آلفیشلادی .
- « بیلیرسن ؛ منیم آلاچی لیق دان ، ایکی اوزلولوکدن زهلمە گندەر . بونا گۆرە بو گون جریمە اولاراق یئم
یئمزسن! »

X

اۆتەکی گون ، جاناوارین اؤنونه بیر باغ اوت آتیلدی : یی!ء!
جاناوار یئریندن اوینادی . قاورامسیز سسلرلە اولادی . هورودو . آنقىردی . قارشى دوردو :
« آو... آو... هاهاو... آنق... (بو نە دئمکدیر؟ من اوتجول دئییل اتجیلیم!)
باي آريان : - « سن ائششك سن! ایندن بئله یالنیز اوت - علف یئمە لی سن! »
دئییب گئتدی . بیر آز کئچدیگە ، جاناوار یامان آچیدی . بیر آز اوتدان یئمەپە یئلەندی . دادیندان اورەپی
قالغدی . چکیلدی . نە وارکی ، بیر هووور سونرا آجلیق یئنە آخین ائتدی و او ، یئمە یاناşدی . یاواش -
یاواش اوتلاری دادیمسادی ...

XI

تامامیلە خالتالانیدیغی ، اویساللاشیدیغی گون ، ائییتمن و اؤیرەنجی لری ، قورد و قفس گۆزدن یوخ اولدولار ؛
جاناوار دؤنوب سیرادان بیر شهرداش اولدو ، قفس ایسە قالابالیق شهرە دؤنوشدو!

XII

... تاماشاچىلار ورىندىن كىچىمسەنن ، ھەر اوشاغىن بىلەسىنە اۋجەشمكەلە ايلندىيى خىرسىز بىر جاناوار ... آخلىق ؛ عىنادىن ، ايرادەنىن سىنماسى ؛ آچالما ... سىرك حىوانى ؛ آيى اوينادانىن گۇستىرىشى ايله اويون بزەپەرەك خالقى انورماللىغى ايله گۈلدۈرەن ... باغ قورو قچوسو ؛ اختىارسىزلىق ، پاسىفلىك اوزوندن پاراسىز قالماق ... داوار ايتى ؛ يىتكىسىز آدلاندىرىلما ؛ سورونو قوردا وئىمك ؛ آتىلما ...

شەھرىن آرتىق لارىندا ، كوللوكلردە سومسونوركن تىنن كوپەلرى كىمى دەھنىندىن كىچىردى بونلار . سوي - سويونو ، كۆكونو - كىچىشىنى ، كىملىيىنى ، اۋزگور يابانى معىشتىنى يادىرغامىشىدى ؛ سىنىنى ، دىلىنى بىلە . اۋزلىوي اويوشدورولموش ، خويو يوزلاشمىش ، داورانىشلار دەيىشمىش ، غورورو سىنىمىش ، دوغال اۋزلىكلىرىنى ايتىرمىشىدى . نە جىرناقلىرىندا ، دىشلىرىندە ، گۈزلىرىندە او سرتلىك واردي ، نەدە قاسلارىندا ، دىماغىندا او اسكى گوج ... دىنج ، باش آشاغى ، ياخشى شەھرداش !

اوشاقلار گولە - گولە بو تەلكەسىزلىشمىش كۆپەپە داش آتاراق ايلەنرىدىلر . آرتىق ، اۋز يىمىنىي اويولايانمايانا ، اۋز آياغى اوستوندى دورانمايانا ، عىنادا ، عىصيان دا اۋلوم دىمك ايدى ؛ شىئلىگى ائىمك دە

...

" بلدىە " ماشىنى ، اىندە اوو توفنگى اولان ايشچىلرلە ياخىنلاشىردى . ھردن گووئىلىيى ، دىنجلىيى پوزان ياراماز ، سولك ايتلرى بىرەر- بىرەر قورشونلاپاراق اويولايىردىلار ...

تورپاق

كىان صفرى

خوجالى شەھىرلىرىنىن خايطىرە سىنە :

اىون ائىشىيىندە فار شىددتلىە باغماقدايدى . «شامىل» پنجرە اۋنودە دايانىپ قارانلىق حىطە اورتالىغىنداكى شاخاتايا ، بورانا دۈزەن يالقىز توت آچىنا باخىردى .

يىنچە دۇيوش بۇلگەسىندىن يىتتىشىپ ، ھلە اىنىندەكى دۇيوش پالتارىنى دەيىشمەمىشىدى . اصلان اوتاغىن سوکوونو سىندىردى :

- اوغلوم شامىل ! دۇيوش بۇلگەلىرىندە نە وار - گل اوتور سۇيلە گۇرەك !

او آتاسىنا سارى دۇنەرك ، آرام لحن ايله : «آتا ! تىزلىكلە بورادان گىتمەلىيىك .» - دىدى .

- نىچە ، نە دىدىن ، بورادان گىتكەلىيىك ، نىيە اوغلوم نە اوچون ؟!

- ھەر آن اىمكانى وار قۇدۇز دوشمن بورايا باسقىن ائىسىنلر . جىھەلردە دوروم ياخشى دىيىل . دوشمن وار گوجويىلە يوروش ائىمكە دەير . بو گون - صاباح ...

- يوخ اوغلوم من بو شەھرى ترك ائدە بىلمىم ، خوجالى منىم دوغما يوردوم دور . من بورادا بوي ائىمىشام ، ياشا دولموشام . نىچە من بورالارىن داغ - داشىندان ، سىرىن سولارىندان ، مىشەلرىندىن آل چكە بىلمىم ھەر زادىم بورادادىر . من بورادا كۇك سالمىشام .

شامىل درىندىن كۇكس اۋتوردو :

- آتا من سنى ياخشى باشا دوشورم ، آما نە ائىمك اولار . بو گون - صاباح او دىغالارىن آياغى بورايا آچىلسا ، ھىچ كىمسەبە رحم ائىمەپەچكلر . اولار دىرىلر قالىسىن بىر يانا ، اۋلۇلرە دە رحم ائىمىرلر . ھانسى كىندە ، قىسبەبە چاتىرلار قىبىرلرى دە سۇكۇرلر . آتا ! چوخ چتىن گونلر كىچىرىرىك . دوشمن گون بە گون تورپاغىمىزدا ايرەلىلمكە دەير .

اصلان اورەبىندە آغىر بىر درد حىس ئىدىردى. اونون يانىدا اوتوران بالاچا اوغلان نوەسى دانىشىقلار قولاق آسىردى. آتا اوغلونون دىدىكلرىدىن بىلە راجاتجاسىنا كىچەبىلمىردى. آخى او، اۆزۈ دە ايكىنچى دونيا محاربە سىندە چىتىن گونلرە راست گلىپ، محاربەنى ياخىندان تجربە ائتمىشىدى. ياشىنى آياق اوستە دوران اوغلونا سارى قوزادى. شامىل اونون ايكى گۆزونون درىنلىبىندە نىرتلە انتقام حىسىنى دۇبوردو.

سسىندە آيدىنجا آنلاشىلمايان بىر غم وارىدى:

-اوغلو! تورباغى كى باشىنا بوراخىب، دوشمىنە وئرمك اولماز. بو تورباقدان ھەرە نىن بىر پايى وار. ھامى ايمكان قەدە ر اۆز پايىنى قورومالى دىر. اونون قارشىسىنداكى وظيفەمىز چوخ آغىردىر. قارىنچ-قارىنچىندان وار گوجوموزلە مدافىعە ائتمەلەيىك. اولورسا بو تورباغى چىيىنلرەمىزدە داشىپمالي بىق. آما اونو دوشمىن الينە وئرمەلەيىك. من بىلمىرم بس سىزلىر ئىلىرسىز، اۆلكەمىزىن مىللى اوردوسو نىيە دوشمىن باسقىنىنىن قاباغىنى آلمىر؟!

- آتا بىرىن بىلىرسىن، بىرىن بىلمىرسىن. دوشمىن باشدان - آياغاچان سىلاھلانىب، روس اىمپىراسى آمىرىكا، فرانسى، آيرى بويىنو بوغون اۆلكەلرە بىرلىكدە فالماسىن ياردىمى ائرمىلرە ائلەبىرلر. اونلارنى كۆمەيى اولماسايدى، ائرمىلرە كى جرات ائدىب بىزىم تورباقلار گۆزلىرىنىن اوچو ايلە دە باخما پىلمىزدىلر. قالدى بىزىم اۆز اوردوموزون احوالاتى، آدم اوتانىر سۆزونو دانىشىسىن. دۇبوش بۆلگەلرەنە اولان قوەلرەمىز وار گوجلرە ايلە دۇبوشورلر. قانلارنىندان، جانلارنىندان كىچىلر، انچاق تاسقىلر اولسون كى چاتىشمامازلىقلاردا آز دئىيل. گۆرورسىن نىچە گون اولور كى آرخا جىبەدن اوردويا ياردىم اولونمور. الى بوش، آرخاسىز دوشمىن اۆنۈندە نە ائتمك اولار.

اصلان"ىن گۆزلىرى ياشارمىشىدى:

- ايلاهى نە گونلرە قالدىق، گۆرەسن آخىرىمىز نىچە اولماق. كاشكى ال - آياغىمدا گوج اولايدي، سىلاھ گۆتۈرە بىلەيدىم. اوندا اولار گۆستىرەردىم كى آذربايجان تورباغىندا او آچاقلار يئر اولما بىلمىز.

بالاچا اوشاق ھوروت - ھوروت بۇيوك آناسىنا باخىردى:

- اصلان بابا سىن قوجالمىسان، داغدا قاچا بىلمىزسن، قوي من آتاما گىدىم دوشمىنلە دۇبوشوم.

اصلان الينى اونون باشىنا چكەرك:

- آي ساغ اول منىم قوچاغىم! آما واقف! سىن ھلە چوخ بالاچاسان، بۇيويىب بوي - باشا چاتمالىسان، سىن بۇيويەنە اللە اىستىرسە محاربە قورتارار، امن - آمانلىق اولار.

xxx

نىچە گون ايدى كى اصلاننىن عابىلەسى شامىلنىن اصرارى ايلە خوجالىنى ترك ائدىب آغداما گلمىشىدىلر. او گونلردە خوجالىنى ترك ائدەن عابىلەلر سايى چوخ آز ايدى.

دۇبوش بۆلگەلرەندە قىزغىن محاربە گىندىردى. دوشمىننىن اشغال ائندىيى تورباقلار گون بە گون آرتىردى. آرتىق گوللەلرەن، بومبالارنىن پارتلاماسىنى خوجالىنىن ياخىنلىغىندا ائشىتمك اولوردو.

چوخ چكەمدى كى رادىو - تلوىزيون واسىطەسىلە دەشتلەي، آجى بىر خىر ائشىدىلدى:

ائرمىنى قوۋلرە وحشىجەسىنە خوجالىدا يوزلرە گوناھسىز اىنسانى اۆلدۈرۈپ، ائولرىنى ياندىرىپ داغىتمىشلار.

بو سارسىدىچى خىر اۆلكە دە بومبا كىمى سىس سالىپ، ھامىنى غم، كدرە چولغادى. خوجالى اطرافىندا يئرلەش قارقار ساحىلىندە كى مئشەدە ھلەدە آرابىر گوللە سسى ائشىدىلدى. مئشەدە پناھ آپاران

سىلاھسىز اھالى آچلىقلا، شاختا - بۇرانلا مبارزە ئىتىدىكىدە ھارادا وحشىي دوشمن واسىپتەسىلە تاپىلىرىدىسا گۈللەنسىپ، يادا اسىر توولوردولار. اونلار نە قۇچايا نە دە آرواد - اوشاغا رحم ائتمەيىردىلر.

مىنشەن بىر بوغايىندا شامىل اۋز دىستەسى ايلە بىرلىكىدە ووروشاراق نىچە آرواد - اوشاغي تەلکەدن قۇرتارماق ايستەيىردى. او بو ايشى گۇرە بىلسەدە بو يولدا نىچە حرب يولداشيني الدن وئرب، اۋزو ايسە قولوندىن شىددتلە يارالاندى.

xxx

«آغدام» بىن دام - دووارىندان كدر ياغىردى. سانكى «آغدام»، «خوجالى» يا ياس تۇتموشدو. شامىل آخشام چاغىنين سوووغو دوشمىكدە بورغون - آرغىن گلىب، انوہ چاندى. بالاچا واقف ھۇولەسك اتاسىنين قوجاينا قاچىپ، شنىلك ائىردى:

- دى گۇروم آتا دوشمن قۇەلرىندىن نىچەسىنى اۋلدوردون، خۇجالىداكى ائومىزى قۇرويا بىلدىنمى؟

آتا باشىنى آشاغي سالاراق : «سۇيلەيەجەيم» دىدى. اصلان كىشى چلىينە سۇيكەنەرك يارالى اوغلونو باغرىنا باسدى:

- اوغلوم يارالانمىسان؟! ھانسى اى قۇروموش قولونا گۈللە ووردو؟

شامىل دولوخساندى:

- آتا خۇجالىنى اشغال ائىدىلر. ائرمىلر ھامىنى اۋلدوروب، يا دا اسىر توتدولار. ائولرىمىزى داغىتدىلار، تورپاقلارمىزى قۇرويا بىلمەدىك آتا!

بو آندا واقف سورعتلە اوتاقدان چىخىپ، تنزلىكلە اىندە بىر پارچا ايلە اونلارنى يانىنا قايتدى. او پارچانى اصلان كىشى ايلە اتاسىنين گۇزلىرى اۋنوندە آچدى:

- بىر باخىن بورا من اۋز پايىمى قۇروموشام.

پارچا آراسىندا ايكى اوووج قدەر خوجالى تۇرپاغىندان وار ايدى. اصلان بىر حالداكى باشلى گۇزلىرلە اوشاغي سىخ باغرىنا باسماشدى شامىل اىندەكى سىلاھى مۇھىمەسىنە سىخىردى.

واخت سىز اولوم

بھروز ايمانى

دئىرلر سىزدە پامان نحس گوندور. بونا گورە ھامى بوگون ائودن چىخىپ، بو نحس ليگى سىندىرماق ايستر. بىزدە چوخلارى كىمى طبيعتىن شىلتاقلىغى قاباغىندا دايانىپ، بوگون چولە چىخماق عزمىندە ايك. اتالار ياخشى دئمشلر: سن سايدىغىنى ساپى گۇر فلک نە ساپىر. بونا گورە من يالقىزجاسىنا نحس ليک لہ ال بەياخا اولوب. آخىردا او منە غلبە چالدى. گورەسن، بو ضعيف ليک نە اوچون منە ال وئرمىشىدى كى، من بوسادە ليکلە اونا تسليم اولدوم؟ شاعر بو بىزدە گۇزەل دئمشىدىر:

اوردولار سارسىدا بىلمز منىم اۋز مىسلىكىمى
بىر حىزىن نغمە بس ائىلر منى ياندىرماق اوچون
دوغورداندا طبيعتىن سوووغونا، شاختاسىنا، ايستى سىنە ... دۇزمك اولار. آنچاق اونون محبت فاجعە سىنە دۇزمك اولماز.

منىم آديما چالىنان تىلفن زنگى، آچى اومىدلى بىر سوراق اولسادا، ھمىن لىظە اورەبىم بىرتە ھر اولدو. ھر نە يى قورنولموش گۇردوم. چونكى اورەك چىرپىنتىلارى، درىن بىر حادثەدن خىر وئىرىدى. آخى بوجاچىلا، قارداشنىن آراسىندا اولان درىن محبتلر و عاطفەلر بولاغىندان دالغانان ھىجانلاردان عبارت ايدى.

بو مسئله تىكە مەنە بوخ، بلكە اوبىرى قارداشلار ما دالالت ائىدىردى. چونكى لاپ بۇيوك قارداشىم، ھىمىشە كىندن تىز نامازا دوروب، دان يىرى، سۇكولوب، سۇكولمە مېش، تىرىز دئىيە گۇرۇشونە جان اتمىشىدىر. من تىرىزىن 29 بھەن مېرىخاناسىنا چاتماق ھەمىن. بىر باشا اونون يانىنا گىتتىم. حكىم لىر اونون قىطعى اولومونو گىزلە تىسە لىردە مەنە ائلە گىلدى كى، ھەر نە بىن سونودور. دونيا ھەمىن لىظە باشا بىتتىب، گۇزور باخا- باخا اچل اونو الېمىزدن آلدېغىنى حس ائىسىم دە. بونا اپنانمىردىم كى او بو تىزلىك دە دونياسىنى دىگىشىب. ابدىتە قووشاچاقدىر. بىردە اپنانماق اىستە مىردىم. آخى او منىم ائومىن گۇرۇشونە گىلمە لى اىدى. اپندى ھەر واخت، فېكرە دالاندا، مەنە خىصوصى بىر نىسىگىل ال وئىرىر. بو آغىر درد، بۇيوك نىسىگىلە چئورلىب، اورە بىمدە دويون سالىب، قالاچاقدىر:

اونودان دئىلىم، دردىن نىسىگىل
سەند طاقتى وارمىدە دە قاللام
شېرىننىن اوزوتك، غمى دە شېرىن
گىندىبىسە مەرىمى غمىنە ساللام
***

اۇزو ايتدى باتدى دوماندا، چىندە
غۇمورومون گوللرى تۇكولدى اولسون

غمىنى يادگار ساخلامان مەن دە
غمكى، چىچك دئىل سارالسېن، سۇلسون

من طىبىعتىن بو نحس لىگىنە لاپ مات قالمىشىدىم. تىرىزدن قوھوملار، تانىش دوستلار، منىم غمىمە شىرىك اولوب. مېرىخاناسىنا آخىنىپ، گىل لىر چوخ ناراحات اىدى. انچاق حىيات يولداشىم منىم دردىمىن يارىسىنا اۇز اورە گىندە بىر وئرمەسى اونون اناسى فرىنگىس خانىم، بۇيوك بالدېزىم و اونون كىچىك ياشلى ساچلى نىن گۇز ياشلارى، منىم گۇز ياشلار ما قوشولوب. غم دىزىنە آخماسى منى بىر آز يونگولشىدىر بىردى.

منىم چىپىن لىمدە ساوالان و بوزقوش داغلىرى قىدەر غم وارايدى. من بو نحس گونە اپندى تىرىز مېرىخانالارنى اياقدان سالىب، بورغون- آرغىن، بورانى تاپان بۇيوك قارداشىما نە جاواب وئىرىم؟ اپندى ائودن قايدان كىچىك ياشلى ولى- ە اناسىزلىق دردىنى نىچە شىر ائىدىم؟ من باچىم اوشاقلارنى نىچە ساكتلشدىرە چەيم؟ نىھىت بو آجى خىرى، بالا اولومونو عزىز و سئومىلى اناما كىم دئىيە چكىدىر؟ فرىنگىس خانىمىن گىچە سىرە كىمى پرستارلىق ائىتمەسى و اىلار گۇزلە تىلفن سىملىرى واسطەسى اىلە زىمىنى نىن ھىدەر گىتمەسى مۇسوسوسارا بابۇيوك شىون سالىدى. درىن ناراحات لىفا اونو تورپاغا تاپىشىردىق. گىچە لى- گوندوزلو اونا ماتم ساخلايىپ، اوشامالار اوشادىق. نوحە دئىك، باش ساغلىغى ائىشىدىك. ادب اركانلى، استىعدالى، ذوق صاحىبى اولان باچىم اوشاقلارنى اىلە بو نىچە يە چاندىق كى، بوندان سونرا، بو آغرىنى، گوزياشى اىلە بوخ بلكە، سئونىچە ياد ائىدى. اونو ھىچ واخت ياددان چىخاتمايچىق. باچىم اوشاقلارنى مەن سۇز وئىدىل كى، اولار درىلرىندە، اجتماعى فىعالىت لىرىندە قاباچىل ادام اولوب. بو ايتكى نىن يىرىنى دولدورماقلا، اونون روخونو سئوندىرىپ، ھىمىشە شاد ائىدە چىكلر. آلاھ اونا غنى- غنى رحمت ائىلە سىن. مزارى نورلادولسون.

سون ياسا

حمىد آرغىش

گونلر دىر بورادا يالنىزام.. بوخ سانكى بىرى واردىر.. سانىرام تىزە گىلىب دىر. بىر صندل اوستە اوتورموش ساكىتچە فىكىرلىشىر..

سون باھارىن سون گونلرى دىر. ھاوانىن سازاغىندان لوت و چىلپاق آغاچلارنى بدنلرى اسىرلر. ھەر طرفە سېلىنىمىش سارى - قىرمىزى يارپاقلار بىردە سورونەرك غملى - غملى لار اوخوبوردولار..

آغاچلاردان ائىلىنىش يارپاقلاردان بىر - اىكىسى اونون سوبوقدان كنى اولموش لىرى اوستە اوتورموش قىزىنماق اىستە بىردىلر سانكى!!..

قېرىنىپ، آزاچىق باشىنى بوخارى توتدو. آغىر بىر سوكونت حاكىم اىدى بورابا، قىرىستان كىمى.. رنگى - روفو بوزارمىش چانتاسىنى كئارىنا چكىدى. سول قولون چانتاسى اوستە باسدى.. بىر آھ چىكىپ گۇز دولاندىردى اطرافىنا.. سىرايا دوزولموش بىتوندان تىكىلمىش صندلر اوستە كىمسەنى گۇرمەدى. گىرى دۇندو. كىمسە آرخاسىندا بوخ اىدى. نىچە لىظە آغاچلارنى گۇبە توتولموش قورو و بوش ائلىرىنە باخدى.

هله اوشوبوردو.. گاهدان بدهنینه آیدین بیر تیتیره تمه قونوردو. آپریمیش کۆینه یی نچه یئردن اوزولموش، بیرتیلیمیشدی. باشین آشاغی سالدی، دئیسه سن اؤزونو سنیر اندیردی. نفسین دیشاری وئره رک چیرین اوتاییندا اولان ایکی قاتلی بینایا ساری باخدی. گونشین سولغون ساچاقلاری آلتیندا بینانین کریچلری آلانیردی. پنجره لرین بیرینده گونش پارتلامیشدی. بیر نچه آن او پارتلایشا باخاراق دایاندى. سونرا کنار پنجره نین میله لری آرخاسیندا دورموش بیر قیزچیغاز باخدی. گۆز لرین سیخیردی او قیچیغاز..

گونلر دیر بورادا یالنیزام.. اونون سیجاقلی قونونو، محبتلی سۆزلرینی، اوخشامالارینی سانمیرام اونودا بیلم.

نچه دفعه آرا وئرمه دن اؤسکوردو. کۆهنه بیر خسته لیک یاخاسیندان توموشدو سانکی. بیر دفعه ده اطرافا گۆز دولانیردی. آغاجلارین باشیندا یووا باغلابان قوشلارین یووالاریندا هئچ بیر قوش باخمیر، هئچ بیر قوش اوچمایردی. آغاجلارین بیریندن بیر کیشی کۆینه یی آسیلی ایدی. نچه لحظه اونا باخدی. یئل اویان - بویانا چکیردی او بدهن سیز کۆینه یی.. آغیر سوکوتو آغلاماق و هونکورتو سسی پوزدو بیردن. باشی سینه سی اوسته دوشموشدو. آغلاقیجا آریق بدهنی تیتره ییردی. منی گۆره نده آغلاماق سسی داها اوچالیدی. نچه لحظه آغلاقی، اوچادان. گاهدان باشینی یاواشجا ترپه دیب «بوندان داها بیر جنایت اولمازا!» دئییردی آغلاباراق. اونون سسی گئتدیگجه ضعیفله ییردی. نهایت اینله مه یه دؤندو هونکورتولری، و سس سیزلیکده بوغولدو. پنجره آرخاسیندا اولان قیزچیغازا باخدی. هله گۆز لرین اووردو. گونش سون ساچاقلارین توپلاماقدا ایدی...

بیردن اوتوردوغو یئردن سیچرادى. سانکی ائلکتیریک دولموشدو جانینا.. هؤول ایچینده اطرافا باخدی. ایکی عسکر اؤنونده دورموش اللرینده کی چوپلاری ترپه دیردی.

- نه اندیرسن؟! - عسکرلرین بیرى سورو وئردى.

- کیم سن؟! - باشقا عسکر باغیردی.

عسکرلری گۆره - گۆرمه ز آياغا قالخدی. اللرینی بونون کۆکونده دویونله دی. سونرا آرخاسینی چئویردی عسکرلره، قیچلارینی بیر آز آچاراق.. بو ایشه سانکی عادت ائتمیشدی ایللر بویو..

بیر - بیرینه باخدی. عسکرلر. عسکرلرین بیرى ایره لی گلیب اونون قولتوق و جیب لرینی آرادى.

- کیم سن؟! - اونو صندل اوسته ایتله ییب، سؤروسون تیکرارلادی. عسکرلری گۆره ندن اؤزونو ایتیرمیشدی. آغزین آجیب بیر زاد دئمک ایسته ینده:

- بورادا نه اندیرسن؟! - دیگر عسکر باغیردی.

او عسکر دن بو عسکره گۆز دولانیردی. سانکی اونلارین هانسی سوروسونا اؤنجه جاواب وئرمکده آرادى.

عسکرلرین بیرى جویونو قالدی. ائله اونون سوروسونو جاوابلادی:

- «تزه دؤستافدان چیخمیشام!..» - دئدی. داها دؤغروسو سؤزونو قورخودان چئینه - توپور باغیردی.

عسکرلر بیر - بیرلرینه باخدی.

- سوچون نه ایدی؟! - جویون قالدی. عسکر سوردی.

- «دئیه بیلمه رم.. آخی آدینی گتیرسم همن دؤستاغا دؤنمه لیم».

اوزونه دەين شاپالاق باشيني بتون صندله چالدي.. پارچالانميش دوداغيندان قيرميزي بير ايز آغزىندان انگينه ساري يول آچدي. شاپالاغي ووران عسكر منه ساري دۇندو. نئچه آن منه باخدي. اوزو ايله گولومسهدي. سانكي مني او دورومدا گوردوكده ذوق آليردى حدسىز.. سونرا مني اونا گۇستهرهرك دئدي:

- سندن سورو سۇرولاندا جاواب وئر.. اگر بونون كيمي بوغازيندان آسيلماق ايسته ميرسن..

آغزىنين قانين سيلهرك منه ساري باخدي. بير آن گۇزو گۇزومه دويونلهندي. آغلاماغي آر بيليردي او كيشي لره ابلر بويو.. آنجاق ايندي ياشلانميشدي گۇزلي..

- «يوخ!..» - يالواردى - «بونو مندن ايسته مه بين.. جاواب وئر بيلمهرم.. آخي جاواب وئرسم..»

بير آن ساغ قولو تيترهدي. عسكرلرين بيرى جوپلاميشدي اونو..

- تتر اول جاواب وئر.. يوخسا باشقا بير سوچ اوسته سوچلانير، دوستاغا گئتمه لي اولورسان..

گۇزلىرىندان ياناقلارينا ساري يول آچميش گۇز ياشلاريني قولو ايله سيلدي. باشين ديك توتاراق دئدي:

- «بيلمهدن آغزىمدان **”بونۇو آذربايجان“** كلمه سي چيخميشدير..»

كناريمداكي آغاجدان بير سس قالخدي. سسه ساري دۇندوم نئچه لحظه.. آغاجين بير بوتاسي سينيپ يئره دوشموشدو، باشينداكي بوم - بوش قووش يوواسي ايله..

- ايندي نه ائديرسن بورادا.. تتر اول جاواب وئر؟

- «اۇنجه آدينى گتيردييم كلمه يه فيكر ائديرديم.. نه اوچون ياساق اولدوغونا، او كلمه مني 10 ايل دوستاغا..»

بده نينه ياپيشان آغير جوپلار صندل اوستوندن آسفالتا چالدي اونو. سۇزو ياريمچيق قالدي. جوپلار آلتيندا بوكولدو.. نئچه لحظه يئرده سوروندو.. او دورومدا قولونون سينماسين دا دويدوم..

عسكرلرين بيرى اونا ساري آييلدي. قولوندان توتوب گوجله قالديردي اونو. آنجاق سينيپ قول اوز چئوره سينه دولاندي. آسفالت اوسته نئچه قيرميزي لكه قونموشدو.

گۇزلي يومولموشدو قاندا. عسكر قولون اۇتوره نده آياق اوسته دۇرناييب يئره سربلدي. عسكرلرين بيرى ساغ ديگر عسكر سول قيچيندان توتاراق اونو يئرده سورويهرك آپارماغا باشلاديلار. بير آن گۇزلىن آچدي.. آغاجلارين آرخاسيندا قالان بينايا ساري باخدي. سونرا گۇزلي منيم اوزومده آچيق قالدي. قيزجىغاز پنجره نين آرخاسيندا آلرين اوزونه باسميشدي.

عسكرلر اونو يئرده سورويهرك دئييب - گولمكده كن باتي يا ساري آدديملاييرديلار:

- اين دفعه بايد تا آخر عمرش تو زندان بمونه.. هه.. هه^[1]

- هه.. هه.. نميدونه.. نميدونه.. بر اساس آخري قانون فكر كردن هم براي اينها ممنوعه..^[2]

^[1] - بو دفعه عۇمرونون سۇنوناجان دوستاقتا قالمالي دير.. هه.. هه..

^[2] - هه.. هه.. بيلمير.. سون ياسايا گۇره بونلارا فيكرلشمك ده ياساق دير..

سونرا اورەيىمى اونلارا وئردىم...

محمد رضا لويى

اوگونو ھىچ زامان اونوتماياچاغام . بىر آخشام اوستو . بىر يابانچى دەشتىن ايچىندە دويونن اورەك، سونرا بىر قارا اراپانين ويلىتىسى . بو صحنەنى دفعەلر ذھنىمدە ساليب چىخىشىدىم . بىر گون منى دە ياخالايچاقمىشلار . اراپايا ائىلماغىمى ، گۈزلىمىن باغلانماسىنى ، اھانتلر ائىدىكلرىنى دئىمىر آرئىق . آز سونرا بىر دارىسقال اوتاق بوچاغىندا صندلە باغلاندىم . بىر قورو سس باشىما دوشدو .

- سن بئش يوز دوققوزونجو پاخاماسان كى دىلن دىنچ اوتورمور .

دوغروسو ، بىر بىرىمىزىن دىلىمىزى قانمىرىق .

- آما من خالق دىلى ايلە دانىشىرام .

- سوس ... بىر داھا دانىشماياچاقسان ابلىس!

بو آندا قايى آچىلدى . حىس ائىدىم ايكي نفر منە ياخىنلاشىپ ، بىرىسى مؤحكە باشىمدان ياپىشاراق انگىمى آشاغى باسدى . دىلىمە آمپول ايگنەسىنىن تاخىلماسىنى دويدم . سونرا دىلىمى قارماقلا توتوب ، كسىدىلر . آغزىما داوا تەپىپ بوراخدىلار . زامانىن اۆتمەسى ، يارامىن ساغالماسى . اللرىملە دانىشماغا گۈستردىگىم ھوس ، بىر قورو اتاق ، بىر قورو نەفس...، سونرا بىر گىچە قاپىنىن تەسىك آچلماسى ... بو ھامان قورو سسىن صاحىبى ايدى:

- قولاق آس گۈر نە دئىم ، سنى بوراخىرام يالنىز بىر شرط ايلە ، اودا بوكى دىلنە صاحىب دوراسان !

من باشىملا ، اللرىملە اونا آلتادىم كى ، آخى دىلىمى الىمدن آلىپسىنىز ، آرئىق نە اىستەپىرسىنىز ؟ . آما سن دئمە بو ناغىلىن سونو ھەلەدە بىر افسانە ايمىش . دئمە دىلىمى كسىندىن سونرا آپارىپ آشغال قابىنا آتماق اىستەپىرلر . دىلىمى كسىلر بىرىسى او بىرىسىنە دئىر : «باخ گۈر نىچە اوزون دىل ايمىش !» او بىرىسى جاواب قايتارىر : «آخى طرف ھم شاعىردى ھمدە يازار ، ائلە دوغروسودا بو گونلر دىلى چوخ اوزانمىشىدى . گۈرمورسن مەپىر؟» او حالدا دىلىم بىرىنچى سىنىن الىندىن پىرلاپ سالىندا كانگورو كىمى ائىلىپ دوشور . سونرا باش آلىپ خياوانا دوغرو يوللانر گىت ھا گىتدە اونلارا دوغرو باغىرىر :

- ياخشى منى او كافتارىن الىندىن قورتاردىنيز ! ھەلىك خوش چاغ قالىنيز بە يلر . باى باي !..

چوخ ايجلاسلارمىز سنىن دىلىنىن حاقىنداير . بىر امنىتى معظله چنورىلىپ دىر بو دىل . پىرئىدئىت جناب لارىنىن چىخىشىنى ، بىر مۇھكەپە چنورىلىدىر... ايندىسە سن اوزون بو دىلە صاحىب دورمالىسان .»

سونرا منى بوراخدىلار . بئصاحب دىلىمى تاپمالي ايدىم . اولماسى بىر جور عذاب دىر اولماماسى باشقا جور . آخى بىر دئىنە يوخدور نەپە دىلىمى مىندىن آپىردىلار كى ايندى بوگونه قالمىشلار؟

زامان ، پايىزىن رنگىنە قاتىلىپ رھمىسىز كىنچ چاغدا بىر پاركا واردىم . بىر شاعىر قادىن قورو آچاچ كۆتوي اوستوندى فېكىرە دالىب ، ھويموشدو . حل الخالق... دىلىمى اونون اتەبىندە يوخويا گىتمىش گۈردوم! او قادىن منىم شاپىردلارىمىن ايدى .

- اوستاد سالام!

بارماقلارىما جاوابلادىم . شاعىرە داوام ائىدى :

- دوشونورم... ھەلىك دىلىنيزە بىر يىر تاپانمامىشام . بعضا منە پناھ گىرير نە ائىدىم ؟ اونو آتانمارام . دىلىنيزى كسىنلر قوشون - قوشون اونو آراپىرلار . بو سون گونلر اونو موزئىدە ساخلاماسىنىن اعلانىەسىنى دووارلارا ياپىشىدىرمىشلار . آما دىلىنيز كۆنول وئرمىر .

- شاعىرەپە آلتادىم كى ، او منىم دىلىمدىر ، يىرىدە آغزىمدادىر . منە قايتىماليدىر . سونرا اونا ياخىنلاشىپ اىستەدىم اتەبىندە بوخلامىش دىلىمى آستاچا گۈتوروب آغزىما تىم ، آما دئمك اونون اتەبىندە آرئىماز . سىلىنمىز . بىر بۆيوك لكە وارمىش . دىلىم بالىق كىمى سىچراپىب الىمدىن زويوبرك ، اللرىم قادىنىن اتەبىنە ياپىشىپ اتلەجە قالدى . باخىشلارىما اوندان سئوال ائىدىم :

- قىز بو لكەنى ، كىم اتەبىنە ياخىمىش؟!

- بىلمىم كى ... بىضا خىيال اىلە گرچكى قاتىشىدىراندە بو كىمى عىاب اىشلەر راست گلىمىم ... اىندى اىسە بونە بلا ؟

نە قدەر چىرىنىپ - چالىندىم ، بوخ كى بوخ اللرىم اونون اتهىنىدن قوپمادىلار . هلە ، دىلىمدە بىزدن آپرىلاركن دئدى:

- چوخ روماننىك بىر صحنەدىر بەى افندىم ، باى باى ...هلە لىك !

«آلاە بو دىل باشىما نە اوىنلار گتىرەجكدىر؟» اۆز- اۆزومە دئپەرەك ، پاركىن نىگهپانى اوزاقدان باغىردى:

- آهاي حایاسىزلار، نەلر اولور اورادا !؟

گۆزومو شاعىرەىە تىكىب آنلاندىم:

- ال مندەن، اتك سندن، اىندى بىر چارا قىل منە.

- نە چاراسى قىلىم؟ ائلە دوزو سنىن دىلىن اول بىر گوندن باشىمىزا هر جورە اوىون گتىرىپدىر. بودا بئنى بىر اوىون.

آز زامان چكىمدى هامى بىغىشىدى باشىمىزا:

- اكسىك، سنىن الىن بونون اتهىنىدە نە قاىرىر؟

- بوجور آدمالارى آسماق گرک!

- واه واه گون ائشكار... خالقىن گۆز قاباغىندا ... آلاە گۆسترمەسىن!

پولىسلەر كىمسە خبر وئرمىشىدى. كلانترىن رىسى منە دوغرو چىغىردى :

- بو اللر كۆكوندن كسىلمەلىدىر.

شاعىرە اوزونو اونا دوغرو توتوب، اوتاناراق دئدى:

- او يانلىز دىلىنى اىستەپىردى. منلە اىشى بوخ اىدى سرهنگ.

- دىلىنى؟ يانى اونون دىلى سىزىن اتهىنىزدن باشلاندىر؟

بىرىسى ازدحام اىچىندەن باغىردى:

ياگرک بو اللر كسىلە يادا...

- يادا نە ؟

- يادا گرک او اتك چىخا!

- كس دىلىنى غئىرت سىز.

- ناموس سوز.

آرتىق نە يازىم؟ يئنه بىر آپول ... سونرا هوشدان گئتمك و سونرا آىلىپ اۆزونو زنداندا بىر تاخت اوستە گۆرمك. آه اللرىم، اللرىم. بس نئجه يازاجام؟ نە دانىشماغا دىلىم، نە يازماغا الىم... اللرىم كسىلمىشىدى. اللرىم، گوجلو سىرداشلارىم. سن دئمە اللرىمىن حنكايەسى دىلىمىن حنكايەسىندە دە ائشىتمەلى اىمىش. اللرىمى كسندەن سونرا اونلارى بىر اىتە آتىرلار كى يئسىن. همەن پاركدە هامىنىن گۆزونون قاباغىندا، اللرىم اىتە دوغرو يوگوروب . خىر خىراسىندان ياپىشىپ، اونو بوغماق اىستەپىرلر. الىمىن بىرىسى قلم گۆتوروب هر يئردە دىلىمىن حاقىندا، اونا گئندەن طولملر اساسىندا، نەدەن كسىلدىگى حاقدا مقالهلر، كىتابلار و اعلانلەر يازىپ ، دىلىن صاحىبىنە قايتماسىنى اىستەپىر. او بىرى الىم اىسە توفنگ گوتوروب. داغ داشا دوشوب، هادى هاي كوى سالىب بىر دەشتلى فضالارىن يارانماسىنا باعث اولموشدور. مىللت اىكى بە بولونموشدو. ساغ الىمىن طرفلرىنە ساغچى، سول الىمىن طرفلرىنە سولچو دئپىرلر. بىر گون اونلار اىكى سىنىن بختىنە شاھىد اىدىم. زىندانىن حەيەتىندە آخشام چاغى منى بىر بوخاغا چكىب دئدىلر :

- سن حۆكوم ائت بودىل نئجه قايتمالىدىر.

- سونرا منى بوراخىب بىرىرلرلە غرىب دانىشىقلار آپاردىلار.

- قلم يانلىز بىر قورو چۆپدور. من بئلە دوشونورم كى، اساسدا بىزىم اختلفىمىز بوخدور، يانلىز سالقالارادا فرقلى بىك. من توفنگە اىنانىرام.

- زورو بوتون دونيا رد ائدىر . هئچ اولمازسا بىر اورتاق نظره چاتا بىلەرىك، ائلە دئپىل ؟

- من اونو بونو قانمىرام ، بوسن بودا دىلىن صاحىبى ، گۆر اۆزو نە دئپىر؟

- ئالە باشىمىزا ھەر اويون گتيرن سنىن قانمازليغىن دي..

- ياني من قانمازام؟!...

ھاچان؟ نە واخت؟ بىلمەدەيم. اونلار دوتوشدولار. من ارادا نە ائتمە لي ايدىم؟

ھارادانسا بىر بامباچا اوتوردو كللەمە. ئالە بىر بامباچاكي گۆزلىم شوشە ماوزي كيمي آتيليب دوشدو بئره. آھ گۆزلىم... گۆزلىم. حياتىمىن سونونجو ايشىق يوللاري. بودا اونلارن داواسىنىن خئيري منە. بيزي بىر سويوق داخمايا آتديلار. اۆزگەر دىلېمي، اليمي كسدېلر. اۆزومونكولردە گۆزلىمى چىخارتدىلار. ھئچ دئپەن پوخكي سن نە اومودلا ياشايبىرسان اينسان اوغلو؟ بو فيكىرلردە ايدىم كي اونلارن سسي ايلە اۆزومە گلدىم.

- نە يامان سويوقدور بو داخما .

- نە دە قارانلىق..

- نە ائتمە لي ايندي؟!

چارام بوخ ايدى. سونونجو يولودا گئتمە لي ايدىم... من اورە بىمى قوپارىب اونلارا وئردىم آز سونرا اونلارن سۆزوندن دويدم كي داخما ايشىقلانيب دىر. اورانين قىزىشماسىنى اۆزوم دە حىس ائدىم، ھلە اونلارن بېچىلتي سىنى دا ائشىتدىم :

- دئپە سن بو اورەك دە ، ياغي قورتارمىش فانيس كيمي اليمىزە ايش وئره جكدېر... گۆرورسن نئچە پىرت - پىرت ائدىر؟!

- ھلە توستولەمە يىنى نىيە دئمىرسن؟!

سلمە خالا

الف . آذرى

آخشام اوستوايدى، سلمە خالا بوچقا قولتوغوندا بورغون - آرغىن اۆز كوچە لرېنە دۇن كيمي، قاپى سىنىن بۇيرونده نە گۆردوسە دوروخوب، باخا قالدى. نوھسى نرگىز اونو گۆرەن كيمي، فوجاغىنداكي گلېن چىگى بوراخىب، نە - دئپە قاچدى. سلمە خالا بئلىنىن آغرىسىنا باخما ياراق اگىلىب چۇمبەلن حالدا، نوھسىنىن ياناقلارېندان مارچا - مارچ اۋپەرك، باغرىنا باسدى.

- آلاھ، اللاه، گۆر، كىم گلېب! گۆزومون ايشىغى، نرگىز چىگىم گلېب!

جىئران دوردوغو يئرىندە آناسىنا باخىردى، جانىنا دوشن تىترە بېشىدن باشىنداكي آغلى - گۆيلو نارىن گوللو چىت چادرا تىترە بېردى.

سلمە خالا چتت لىكلە بئلىن قووزايىب، نرگىزىن الېندن توتوب، جىئرانا ياخىنلاشدى. جىئران بوغوق - بوغوق قوبودان سس دويولان كيمي، سالام - دئپە چادرانين آلتىندا اوشون كيمي اولدو، سلمە كۆنولسوزجە سىنە، قىزىنى سالاملايىب، آچاري قىغىلا سالدى.

حسن آغا تلم - تله سىك بىر، ايكى تىكە چۆرەك بئدىكدن سونرا بىر استكان چاي ايچىب، نئچە ايلدن قالمىش، رنگى بوزارمىش يارىم پالتوسونو كئىب قولقلى پاپاغىنى قويدو باشىنا.

بوگون گئچىكمىشتم - دئپە ائودن چىخماق اىستەدى. آروادى، دىلى توتار - توتماز سفىرەنى يىغان حالدا دئدى:

- دئپىرم، بىر جور ئالە، آخشام بىر آز تئز گل!

- نىيە؟ نە اولوب كي؟

- ائوہ آدم گله جك.

حسن آغا باشماقلاريني اياغينا تاخيب، باغلاريني باغلايا باغلايا، خئير اولسون - دئيه سلمه يه باخدي. سلمه، قالميشدي كي سؤزونو نئجه بيتيرسين.

- سلمه! گئجكيمش، يويانديرما!

- دئيدما، ائوہ آدم گله جك!

- آدم اولدوغونو بيلديم آي سلمه! كيم اولدوغونو دئ!

سلمه گولومسر - گولومسەمز، قيزدان اؤترو گلن وار:

- دئيه سفره ده كي چؤره ك خيردارلاريني ييغماقلا مشغول اولدو، او ايللرجه ار - آروادليق مدتinde ارينين اخلاقينا باد اولموشدو، بيليردي بير پارا سؤزلري نه ساياق و نه زمان ارينه دئسين، اونو بير ياندان كاسييليق، بير يانداندا چاليشيب - اللشمه هردن اتله سيخيشديرير كي ائوہ آليناق بير ووروب، هئج زاد يئره، ائوده آغزي آجيليق سالسين.

- بو گلن كيمدير؟ دئيه حسن آغا پايغيني قولقلاريني چكيب بوغازي آلتندا بركيئدي.

سلمه جواب وئردى:

- زينال عمي دير

- من بله لي، زينال عمي نين ائولنديرمه لي اوغلو يوخدور!

سلمه سفره ني قاتلايا - قاتلايا دئدي:

- عسكر آدلي بير عمي نوه سي وار.

- جئيران هله اوشاقدير - دئيه حسن آغا گئجكديگينه گؤره داها دايايب ايشين نئجه و نه ساياق اولدوغونو سوروشمادي.

گئجه دن باشلايان قار، هله ده باغريدؤائله بيل گؤز قاباغيندا الكدن اله نير، داملاردان مورهنن قار كوچه لرين اورتاسيندا بوي - بوي قاردان دووار چكيمشدي. اؤتن ايل لرده كي كيمي پاييزين سون آييندا باشلايان قيش، بو اييل بير آز دالي دوشسه ده، اؤزوليله اتله قاروسويوق گتيرميشدي كي آدم دئيردي اوامايا دالي دوشد گوندن اورهي دولدور، قار بير يانا، بير يانداندا سازاق، قاري چاليم - چارپاز اوز - گؤزه چيرپاراق، آز قاليردي كيريپك آراسيندان گؤزون ايچينده سوخسون، حسن آغا، قار اوستو، آياق شيريملاريني ايزي ايله توواراق گندركن، فيكي رلشيردي كي آخشام ائوہ قايداندا بير آز يئر - يئمه لي دن زادن آلمايدير. اونا گؤره ده ذهنيته اول گونه باخان توخومو سونرادا جويز حالواسي دوشدو.

بئش - آلتى آي اولاردي كي جئيران، عسكر و قاينانا ايله بير گه ياشايردي، باشاماق دئديگينده بير ساياق گون كئچيريب، عؤمور سورمك ايدى، يوخسا گلين گلديگي گوندن، بير گون گؤرمه ميشدي. چوخ واختلار گلين اولدوغو گئجه نين خاطرلاماسي، اونون گؤز لريني ياشارديردي، كي، نئجه ده كؤنولسوز جه سنه قونشودان بيرووو آينميش گلين پالتاريني اگنيته تاخيب، اوره كدن سنومه ديگي ار انويته گئتدي، و اتاسي نين سؤزو ايدى كي، دنميشدي:

- آرخاين اول، زينال عمي! جئيرانى سيزه كني وئيريم، گلين پالتاري ايله گلير، آغ كفن ايله او ائودن چيخاجاق.

و جئيرانين گۆزلىرى قايدان چىخاندان دولموشدو، كى، كئشىگە غۇمرونون سونونا، قىدمر كنىزلىگى اۆز ائولرىندە اولموش اولايدي.

جئيران بىر - ايكي گلىنىي ايدي كى آتاسى بىر سادەجە سوبوق دگمكلە ياتاقدا قالىپ، ايش اوستونە گندە بىلمەدى، سلمە خالا بىلدىگى ائو داوا - درمان حكىملىگىنى اولدوقچا حسن آغانىن حقىقندە يئرىنە يئتىردى، نىشاستادان تونموش تا شورەرن، زىجفيل، ككلىك اوتو چاينا كىمى، اونا ايچىرتدى، كورەبىنە كوپ سالدى، اوماچ آشى بىشىردى، اوستونو باسدىرىپ تىرتدى فايدا وئرمەدى كى وئرمەدى. آخىردا، بىرگىچە حسن آغا جئيرانى گورمك ارزوسوبىلا تارى رحمتىنە گىتدى، قونوم - قونشو گلىب باش ساغلىغى وئىركىن دندىلر:

- آلاھ رحمت ائلەسىن، عەمرو بورا باجان ايمىش.

جئيران آتاسىندان آزاچىق اينچىك دوشسەدە، اونو اورەگىندن سىلمك اىستەمىشىدى. دئمىشىدى «ھەر نە اولسا آتادىر، پئىنەدە اونون اورەگى منە يانار»، بىر، ايكي دفعەدە اىستەمىشىدى اۆز بختىندن آتاسىنا گىلئىلىسىن آما اوتامىشىدى، دئمىشىدى «قوي قالسىن سونرايا، بىرگون اوتورارام ھەرنەيى اچىب دئەرم، اوندان او، اۆزۈمنى بو فلاكتىن قورتارار...».

آنچاق آتانىن اولومونو يوخو كىمى دويوردو، ائلەكى ھەردن اينانا بىلمەپىردى آتاسىز قالىپ، آتاسىزلىغى دوشونىدە دونانين يئىرلى - دىيلى اچىلىغىنى آغزىندا تامسىنىردى، ايكي اللى باش - گۆزۈنە چاللىپ ھۆنكۈرۈردو:

- اي واي، نچە آرخاسىز قالدىم...

بىر نچە يول باشىنا گلم بلادان آتاسىنا دانىشسادا سلمە خالا اونون سۆزۈنە باش قوشمامىشىدى...

آرتىق، نصىحت ائدىب دئمىشىدى «دروازانى باغلاماق اولار، آما خلقىن آغزىنىي يوخ».

نە ايسە، جئيران آتاسىنىن اۆيوموندىن بىر ايل كىچەنە قەدەر قارا دونون اگىنىدىن چىخارمادى، ايشى - پئىشەسى، دىل - دوداق آراسى سلمەدىن اۆبىرىدىگى باياتىلاردان اوخويوب آغلاماق ايدي:

يئتىمم آتام يوخدور

غرىم بوتام يوخدور

دوشموشم اود ايچىنە

قولومدان توتان يوخدور

بىر گون، سوبورگە ايندە، اوتاغى سوبورەندە، ندىسە، آتاسىنىن بو سۆزۈ يادىنا دوشدو كى «ايلك سالدىغى اوشاغى اوغلان ايمىش» و جئيرانىن اورەگىندن كئچمىشىدى «او قالمىش اولسايدى ايندى اۆزۈنە گۆرە بىر كىشى اولاردى» سونرادا بو باياتى دھنىدىن كئچمىشىدى:

قارداشلار، آي قارداشلار

ياغىش ياغار، قار باشلار

اۆلسە، باجىلار اۆلسون

ھىچ اۆلمەسىن قارداشلار

گۆزلىرى دولار كن، اورەگى سىخىلمىشىدى، اوتاق باشىنا ھىرلنمىشىدى، دوردوغو يىردە يىرە چۆكۈپ ھۆنكۈر - ھۆنكۈر آغلامىشىدى... بو آندا قايناناسى ايچەرى گىرىپ، غىبىلە:

يىنە نە شىوھن سالىيسىان - دىئە اونون قولوندا توتوب، سىلكەلمىشىدى، دىئىمىشىدى «بىر عالم ايش تۆكۈلوب قالىپ، سىن بىر اوتاق سوپورمەگە باشاراجاغىن يوخدور؟ بابا! اۋلدو، گىتدى، قورتاردى، بىزى باش - قولاغدان سالما!

جئىران باشىنى قالدېرىپ، اونون اوزونە باخمىشىدى، اىستەمىشىدى باخىشىلا اونو باشا سالىسىن كى:

- آى آغ گۆز آروادا! آتاما آغلامايمىم كىمە آغلايمىم؟ اۋزومە آغلامايمىم كىمە آغلايمىم؟ گىلدىگىم گوندن، گونومو قارا اندىسىن، آلاھ سنى بو آجى دىلېنى كىسىن! من كى سىزدن راضى دىگىم، آلاھدا سىزدن راضى اولماسىن! كىشىگە گىلن گىلن گون قىچىم سىنايدى، كىشىگە آلاھ منى اۋلدورەيدى... سونرا اورەگىندە آتاسىنا آچىقلانمىشىدى «آى آتا! دورد، بىش ايدان سونرا دونىايا گىلن بىر اوشاغا فىكىرلشمىشىدى...

جئىران دوغدوغو گونون، گىجەسى، او ائودە ائلە بىل ياس ايدى، قاينانا قاب - قاجاغى ھىج زاد يىرە اويان - بويانا چالېپ سىسلىندىرىدى، عىسكىر، قاش - قاباقلى اوتوروب دىل - دوداغىنى گىمىرە - گىمىرە پاپروز توسنولەيدى. بىر، ايكى دفعە اورەگىندە كىچىدى «دورو گىندىم اوشاقلارلا فورولوم» آما سونرا يادىنا دوشدو، يولداشلارى ھامىلىقلا، كىندە تويا گىدىلر، اونا دا كىندە گىتمەگى تىكلىف ائىدىلر عىسكىر ايسە آروادىنى بھانە كىتېرىپ، گىتمەدى.

عىسكىر بىلىردى كى بوش يىرە آروادى بھانە كىتېرىپ.

اونون اورەبى جئىرانا يانمايدى. جئىرانىن اۋلدو - قالدېسى اونون اوچون بىرايدى. آرتىق، اونون فىكىرى نىچە گون گۆز قويدوغو بىر ائوېن دووارىندان آشماق ايدى. آما بختى نىن گىمىرەمەسى ايدى كى او گىجە او ائو ايشىقلانمىش، و دىئىپ - گولمە سىسى كوچە يە گىلردى... و عىسكىر كور - بىشمان ائو قايىدىپ، مطبخدە مانقال باشىندا سونكەبىپ، دىزلرنى قوجاقلانمىشىدى و بورولوب يوخارىيا گىندە توسنو ايزىندە آيرى بىر ائو ايزلەيدى.

جئىرانىن ھالى گونو - گوندن او ائودە قارىشىدى، قاينانانن دانلاغى آلتىندا قالمىشىدى كى «نىيە قىز دوغوبدور». دىمك اولار كى، عىسكىر دە اونو وئىللەمىشىدى، ائو چوخ آز گىلردى. گىندەدە آياق اوستو، آناسىنا باش ووروب، اووچونا بىر، ايكىكاغىز پول باسىپ، جئىرانى و قىزى نرگىزى گۆرمەمىش گىلردى.

نرگىزىن آدىنىدا جئىران اۋزو قويدو، بىر گون سلمە خالا جئىرانىن يانىندا اولاندا، دىمىشىدى:

- قىزىم! ايندى كى بونلار بىر بو اوشاغا يازىقلار گىلمەبىر، سىن يازىغىن گىلىسىن، قىز اوشاغى اولاندار نە اولار، آلاھ بىندەسىدىر، اۋزون گىت، سىجىللى آل! آدىنىدا نە قويورسان قوئى! آلاھ مبارك ائىلەسىن... ايندىيە باخما، بالا بال كىمىدىر، نىچە واخندان سونرا بو اوشاغىندا محبتى عىسكىر اورەگىنە دوشىر، اونودا باشى داشا دىگىپ قايىدار اۋز زندگانلىغىنا.

آما او گوندن ايكى، اوچ ايل كىچەدە، نرگىزىن محبتى عىسكىر اورەگىندە يدىر آلمادى، عىسكىر باشى داشا دىگمەدە اۋز زندگانلىغىنا قايتمادى، جئىرانىن قارا گونلرى بىر - بىر گىلې اشدىلار عۆمور دووارىندان، و، او، آغىر كىچىرتىدىگى گونلرىن قوندوندا نرگىزىنى قوجاغىنا باسىپ سلمە خالانىن باياتىلارنىندا اوخودو:

فلەبىن قەرى مەنە

ھىج گىلمز رحىمى مەنە

عالمە شىرت وئردى

اىچىرتدى زەرى مەنە

نرگيز ياواش - ياواش ديل آچيب، آياق توتساداۋ جئيرانين جاوان واختيندا ساچينا دن دوشمه باشلادې، چوخ گنجه - گوندوزلر اوتوروب اۋزو ايله فيكىرلشميشدې كې: «ندن اۋزونو اسير ائله ييب، كيمه گۈره اوتوروب بو ائوده، اوره گننين ياغيني اريدېر»، سلمه خالاي دئديگې سۈزلرې يادينا سالميشدې «نيه تكله منم اريندن بوشانان؟ سنده اوزومه قاپي آچماسان، گئدهرم ائولرده سنين كيمي ايشلهرم، اوشاغيمي بۇيودهرم.

آناسي دئميشدې: «آي قيزيم! جاوانسان، آغيزلاري باغلاماق اولماز! هر نه اولسا، بورا ار قاپي سيدير» و جئيران آغلار - آغلار دئميشدې: «آي آنا، آلاھ باغلاسين بئلنجي ار قاپي سيني، آلاھ كسسین بو ائوده يندېگيم چۈره يي، داھا جانا گل ميشم، كينيم حلال، جانيم آزاد...

سلمه خالا نرگيزي قوجا قلاييب، بو اوشاق نئجه اولاجاق! - دئيه اونون اوز - گۈزوندن اۋپوموشدو.

- اوشاق منيمدير! زيندانلاردا ياتانا اوشاق چاتماز - دئيه جئيران هۇنكورموشدو.

سلمه خالا مطبخده ايدې، ايش گۈره - گۈره كئميش گونلره، اوزاقلارا فيكىرلشيريدي، اري نين ساغليغينا فيكىرلشيريدي، كئچيرتديگي او صفالي گونلرې دوشونوردو كې، كاسييليقلا بئله دوزگون عۆمور سوروردولر، حسن آغانين گولمه كيني گۈروردو، پرت اولدوغونو گۈروردو، آرتيق، هئچ بلمه دي سودا بيشيرديگي يئر آلمالارين قابيغيني نه واخت و نه ساياق سويوب. اوندا اۋزونه گلدي كې، جئيران، آنا - دئيه اچهرې كيردي.

سلمه خالا اولدو اوره گينده اوخودوغو باياتيني ياريمچيق قويوب، تئزجه گۈزلريني سيلدي، بيچاق ايله سوغاني اليه آلدې كې گويا، سوغان آجي سيندان گۈزلرې ياشارېب، جئيران آناسينا باخاراق، آجي گولوشلو اونا ياخينلاشيب، من سويارام - دئيه بيچاغي آلب سوغاني سويماغا باشلادې، اوره گينده بو باياتي گزيردي:

بولبولم، باغ گزهرم

مجنونام، داغ گزهرم

يوز يئردن يارالانسام

اۋلمهرم ساغ گزهرم

گنج فدایي

عليقلي كاتبي

گونشین سون قيزارتیسی سۇندوكچه، داغلارا، درهله فارانلیق چۇكوردو. فارالمیش طبیعت آغ اۋرپه یینین آلتیندا یوخلايیردی. داغین بۇپرونده كې كندین بیر - بیرینین اوستونه فالانان ائولرې نین چیراقلاری، اولدوز كیمی ایشیقلا نیردیلا. بیر آنا ايله اوغول و اونون آناسي اۋز كندلی ائولرینده گۈرونورلر. بو هیس وورموش ائوین سقفي نین دیره كلریندن قارا شیطان تورولار آسلانیبدر. ائوین هر بیر طرفینده ایکی تاي قیش زوماری ايله یاناجاق و قورو اوت دسته لری قویولوبدور، بیر طرفده اوتوروب - یاتماق اوچون دۋشه نیبدر. دۋشمنه میس طرفین تاقچالاریندا جور به جور گۈرمه لی و یتمه لی شئیلر دوزولوبدور. آنا تندیری آلولاندیریر. آنا بوغلانان ساماوارین یانیندا اوتوروب، اونون قورولتوسونا قولاق آسیر.

اوغول بیر اوت باغاسي نین اوستونده اوتوروب و تندی رین شعله لرینه باخیر. اونون فیکرې توستو ايله برابر باجادان چیخیب و گۈبه طرف اوچالیردی. "گنج فدایي" نین نه فیکر ائتدی یی بیلینمزدی، آنجاج گرك بو گنجه گندی فدا ییولداشلاریلا برابر یاخیندا كې ژاندارما پوستونو آله كئچیر سینلر.

اۋن بئش یاشیندا گنج، بو گون چوبانلیق چوماغین یئره قویوب فدایي لیک توفنگینی گۈتورموشدور.

او، ابلر بويو ساكيت داغلاردا، درهlerde سورو دالينجا دولانديغي حالدا بو گون اؤز يوردونون حركتة گلدييني ياخشى آنلايردي.

اونون كيچيك اوره يي، بؤيوك كدرله دولو ايدي. گؤزونو آچديغي زاماندا گوردويو طولملردن قليبينده اولان كدرلر، بو گون دهشتلي انتقاما چئوريليب آلولانيردي. اونون ايشيقللي گؤزلىرينده، تئديرين آلولاري منعكس اولدوقدا اوره يي نين انتقام شعله لري گؤرونوردو.

گنجه دن اوچ ساعات كنجميشدي. گنج فدايي اؤز و فالي ايتيني چاغيريب توفنگ چييينينده قاپيدان خارج اولدو. شيدتلي كوله يه باخماپاراق اؤز يولونو باشلاي، ايتي ده اونون داليجا يولا دوشدو. گرگ قرار قويدوقلاري مكاندا فدايي يولداشلارينا چاتيب اولار ايله برابر ژاندارما پوستونا هجوم آپارماليديلار.

قارانليق ايچره سويوق كولك دهشتلي وييلتيلارلا گنج فداييني بورويوب و اوزونه قاري چيرپاراق گؤزلىريني دولدوروردو. كسكين سويوق ، قورخولو قارانليق اونو قورخودا بيلمه ييب توفنگدن مؤحكيم ياپيشديغي حالدا كوله يي يارب قاباغا گئيردي. ايت گاه فدايي يه ياخينلاشيب كؤمك اولدوغونو آنديريردي، سونرا اوزاقلاشيب و اونو قورويوردو.

گنج فدايي بير آياغين قار ايچيندن زحمت ايله چيخارديب، او بيري آياغين قاباغا آتيردي داها ايندي شيه دولدورموش يئرلرده ياريا قدهر قارا قويلانيردي، اونا سورعتله يول گئتمك چتينلشيب و سويوقدا بير طرفدن اونو كييريديرميشدير. چوخ جان آتيردي كي، تئزليكله يولداشلارينا يتيشسين. او آنچاق مقصده يتيشمه يي نظرينه آلب، نچه ساعات يول گلدييني ، هارا گئتدييني آنلاميردي. اوزون يولو ايتگين حالدا زامان نه ايسه گؤره جك ايشلريني و نه كيمي حمله و هجوملارين فيكريله كنجيرميشدير...

گنج فدايي قاري سؤكوكده دالي طرفدن شيدتلي گورولتولار اوچالدي، گولله لر بير - بيرينين داليسينجا آچيليردي. او، سورعتله گولله آچيلان سمته قاچيردي.

داها يئين - يئين قاچماغا باشلايدوقدا توفنگ آغريليق ساليب ديزه كيمي قارا باتميش فيچلارين قالخيزا بيلمه ييب اوزو اوسته بيخيليردي. او قار ايچره چارپيشاراق، توفنگي يئره داياق وئريب و ايتين كؤمه ييله آياغا قالخيردي. قار اوزونه ياپيشيب گؤزلىرينه دولوب و پالتارلارينا سواشميش حالدا قاچماغا ادامه وئيريردي. بوتون بدنه ني ترله ييب و اوره يي چيرپينيردي، سون قوه لرين بير يئره توپلايب جان آتيردي كي، نه قدهر تئز اولورسا فدايي يولداشلارينا چاتسين.

اونون آلولو سينه سيندن حرارتلي نفس اوچاليب هاوادا بوغلانيردي. بير يانغين آدام كيمي دهشتلي انتقام گؤزونون اؤنونده صاف و سرين چشمه گؤرونوردو و اوره يي نين اودونو سؤندورمك ايچين او، چشمه يه ساري سورونوردو و توفنگ آرخاسينا اشميشدير. آنچاق اؤزو قاباغا گئتديكجه آياغي وسيله سيله توفنگي دالينجا چكيردي.

گنج فدايي نين هيچانلي فيكريندن مختلف صحنه لر كنجير، ژاندارمالارين قارا اوره كلريني سونگويله پارچالاماق آرتيق جانلانيردي. گورولتولار سون شيدتينه چاتميشدير.

گنج فدايي سون دفعه اولاراق وار قوه سين توپلايب ، بئش - آلت ي قدم قاچميشدي كي آياغي زويولده ييب گورولتويلا بوزو يارب چايين ايچينه دوشدو.

او، باشينا قدهر سويوق سويا باتدي، ايكي قوللاري باجادان ائشيكده توفنگي سينه سينه مؤحكيم داياق وئرميشدير. قلوب نين اوميد تئلي قيريلميشدير، نهايت نيفرت و كينه سي اوره يينده جوشوردو.

اوزاقدا آچيلان توفنگلرين ايشيقلاري داها بيرده گؤزلىريني ايشيقلانديردي و گنج فدايي ده يولداشلارينا سس وئررك توفنگي ژاندارم پوستونا بوشالتي.

گولله هارايا ده يديي بيلمه دي. توفنگ آليدن دوشدو و باشيلا قوللاري بوز اوسته سربلدي.

ايتين زىنگىلتى سىسى اوجاليردى. آرا وئرمەدن ، مۇحكىم سىسلە ھوروردو. اونون سىزىلتى ھورومەلرئىدە درىن ھىجان و اضطراب آنلاشىلىرىدى. گاھى ياخىنا گىدىب ايللر بويو اونىس توتىموش دوستونون پالتارىندان ياپىشىب اونو سو ايچىندن چىخارتماغا دارتىشىردى.

چارىشماسىندان مايوس اولدوقدا قىراغا چكىلىب تاثيرلى زىنگىلتىلرلە كۆمك چاغىرىدى. لاكىن كۆمكدن اثر كۆرمەدىكە يئنىدىن ايشىنە باشلايدى.

سحر آچىلانا قەدر سوپوق و قارانلىق ايدى و گوللەلرئىن سىسى كسىلمىشىدىر. ايت قاپىنىن قاباغىندا داھا تاثيرلى زىنگىلتىلرلە قارى سوووروب قاپىنى تىترەدىردى. گىچ فدائىنىن آناسى ھراسان حالدا قاپىنى آچدى.

ايت سورعتلە ئوھ گىرىب بىر دەلى حنىوان كىمى اويان - بويانا آتلىردى.

آنا اوغونو سىسلەدى، لاكىن بىر سىس ائشىتمەدى. باشىن قاپىدان ائشىيە چىخارديب اطرافا باخدى. اوغوندان بىر اثر يوخ ايدى. بىر داھا اوجا سىسلدى، يئنى جاواب ائشىتمەدى. ايچەرىيە دۇنوب ايتىن عجبىب حرىكلرىندىن و اونون اباقلارىنا دولاشىب زىنگىلدەمەيىندن قلىبى ھىجانا دولدو. ايت ياشلا دولموش كۆزلىرىندىن نە كىمى آچىق سۆزلر آنلاشىدىرىدى و نھايت ھىجان و تاثيرلە قاچىب گىچ فدائىنىن آناسىنى يوخودان آيىلدىردى، قايىدىب آناسىنىن آتەيىندىن ياپىشىردى و اونو چۆلە سارى چكىردى. او سىمنە طرف كى اورادا گىچ فدائى بوز ايچىندە دونموشدو.

آنا و آنا اوغوللارىنىن جانسىز جىسدىنىن باشى اوستە آغلايدىلار. ايت بىر طرفدە غملى حىرتە دوشموشدو. كىندىلرە خبر اولوركن اورايا چايىن قىراغىنا توپلاشىردىلار و گۆردوكلرى عجبىب حادئەدن فىكرە جوموردولار. بعضى قىزلارئىن گۆزوندىن ياش آخىردى و گىچ فدائىنىن يولداشلارى بو ايشىدن تأسف ائىدىردىلر.

بوتون كىند اھالىسى قارا بىر تابت ايلە گىچ فدائىنى قىرىستانا آپارىردى. كىندىن داغ اوستوندى كى قىرىستان سىمىنە بىر غم كاروانى ياواش - ياواش گىدىردى. فدائىلر دە قولو باغلى زاندارمالارلا بو كاروان ايچىندە گىچ يولداشلارىنىن حادئەلى اۆلوموندن غملى ايدىلر. اونلارئىن فداكار و شجاعىتلى يولداشلارىندان بىرى اسكىلمىشىدى.

تېننىن اوستوندى، قارلارئىن ايچىندە تزه تىكىلمىش بىر قىر گۆرونوردو. بو قىر بىر جاوان قىرىنە بنزەيدى، اونون قىر داشى اوستوندى يازىلمىشىدىر: **گىچ فدائى**.

<http://www.kitablar.com>

<http://www.kitablar.org/>